Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2026–2027

Aanhangsel van de Handelingen

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

242

Vragen van het lid **Sneller** (D66) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over *de conclusie dat de Ministerie van Justitie wetgever, uitvoerder én rechtspreker is bij de uitoefening van geweld met betrekking tot gevangenen* (ingezonden 25 augustus 2026).

Antwoord van Staatssecretaris **Van Bruggen** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 5 oktober 2026). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2026–2027, nr. 8.

Vraag 1 en 2
Deelt u de conclusie van promovendus Cozijn op basis van zijn onderzoek naar het geweldsmonopolie van de overheid dat de huidige constructie van de regelgeving rondom de uitoefening van geweld tegen gevangenen een «juridisch gedrocht en in strijd met de scheiding der machten» is? Zo nee, waarom niet?[1]
Indien u de conclusie deelt dat de samenloop van de rollen van «wetgever, uitvoerder en rechtspreker ineen» bij de Minister van Justitie onwenselijk is, bent u bereid de regelgeving hieromtrent zodanig aan te passen dat een betere spreiding der machten gewaarborgd is?

Antwoord 1 en 2
In het proefschrift van V.M. Cozijn, «Het geweldsmonopolie van de Staat der Nederlanden» wordt erop gewezen dat «in algemene zin [kan] worden gesteld dat de wijze waarop in Nederland het geweldmonopolie juridisch is vormgegeven in algemeenheid voldoet aan de eisen die daaraan in een democratische rechtsstaat worden gesteld. Alleen het fundamentele beginsel van scheiding der machten bij geweldgebruik tegen geïnstitutionaliseerden is niet goed doorgevoerd.
Bepaalde belangrijke aspecten zijn juridisch op een te laag niveau verankerd».
In het proefschrift wordt voor bepaalde aspecten van de regeling van geweldgebruik tegen geïnstitutionaliseerde (gedetineerden, tbs-gestelden en jongeren in justitiële jeugdinrichtingen) gepleit voor een regeling op een hoger niveau, zoals een wet of algemene maatregel van bestuur.
De huidige regelgeving acht ik niet in strijd met de scheiding der machten. Uit artikel 35 van de Penitentiaire beginselenwet (Pbw) volgt dat tot het

[1] https://www.nrc.nl/nieuws/2026/08/23/een-burger-die-een-verdachte-betrapt-en-met-geweld-aanhoudt-kan-zich-bij-de-rechter-nergens-op-beroepen-dat-kan-niet-a4933398

ah-tk-20262027-242
ISSN 0921 - 7398
's-Gravenhage 2026

uitoefenen van geweld tegen gevangenen de directeur van de inrichting (lid 1) of de Minister (lid 2) bevoegd is. Het uitoefenen van geweld is enkel toegestaan met het oog op limitatief in de wet opgenomen doelen, waaronder het handhaven van de orde en veiligheid in de inrichting, het uitvoeren van een door de directeur genomen beslissing of het voorkomen dat een gedetineerde zich onttrekt. De directeur van de inrichting wijst voor het uitoefenen van geweld of het inzetten van geweldsmiddelen vervolgens ambtenaren of medewerkers aan. Uit de Geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen (de Geweldsinstructie) volgt dat de directeur door middel van een dienstinstructie vastlegt welke medewerker of ambtenaar geweld in mag zetten en welke middelen zij hierbij mogen gebruiken. Door middel van de huisregels is het voor gedetineerden kenbaar welke medewerkers bevoegd zijn om geweld toe te passen en onder welke omstandigheden dit is toegestaan. Tegen het aanwenden van geweld kan een gedetineerde een klacht indienen bij de beklagcommissie bestaande uit leden van de Commissie van Toezicht. Tegen de uitspraak van de beklagcommissie staat vervolgens beroep open bij de Afdeling rechtspraak van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ). De besluitvorming wordt door beide instanties onafhankelijk genomen. Daarnaast is het voor een gedetineerde mogelijk om aangifte te doen tegen het aanwenden van geweld. Alhoewel de Geweldsinstructie een ministeriële regeling betreft, is de bevoegdheid tot het uitoefenen van geweld vastgelegd in een wet in formele zin, de Pbw. Het verlenen van de bevoegdheid om geweld toe te passen en de mogelijkheid om deze bevoegdheid te delegeren is daarmee een besluit van de wetgever, dat wil zeggen regering en Staten-Generaal gezamenlijk, waarover de Raad van State heeft geadviseerd. Daarmee deel ik niet de conclusie van het proefschrift.